

جمهوری
معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان
قانون مدیریت دارایی های فکری

ابلاغ قانون حمایت از مالکیت

صنعتی

بسمه تعالی

ابلاغ قانون حمایت از مالکیت صنعتی

اکرم آقامحمدی؛ دکتری حقوق خصوصی و وکیل متخصص مالکیت فکری

جمهوری اسلامی ایران
معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان
کانون مدیریت راهبردی دانش‌های نو

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

<p>کد موضوعی: RE-1403-002</p>	<p>شناسنامه گزارش</p>
<p>عنوان گزارش: ابلاغ قانون حمایت از مالکیت صنعتی</p> <p>نام گروه: پژوهش و سیاستگذاری</p> <p>نویسنده(نویسندگان):</p> <p>اکرم آقامحمدی(کانون مدیریت دارایی های فکری معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری)</p> <p>ناظر(ناظران):</p> <p>شراره هدایتی(کانون مدیریت دارایی های فکری معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان ریاست جمهوری)</p> <p>واژه های کلیدی: قانون حمایت از مالکیت صنعتی، اختراعات، اسرار تجاری، مدل های مصرفی</p> <p>تاریخ تهیه و انتشار: تیر 1403</p>	

فهرست مطالب

- پیشگفتار 5
- سابقه تقنینی 6
- تغییرات و تحولات قانون حمایت از مالکیت صنعتی 8

پیشگفتار

رشد و توسعه علم، فناوری و صنعت و همچنین تدارک مقدمات و ملزومات تحقق اقتصاد دانش بنیان در کشور مستلزم حمایت و صیانت از دارایی های فکری و ساماندهی نظام نوآوری است. در این راستا جان مایه حمایت از حقوق مالکیت فکری به ویژه مالکیت صنعتی پیش بینی و تدارک زیرساخت ها و ابزارهای حقوقی و قانونی لازم است. به همین دلیل کشورهای مترقی و پیشرو در نظام نوآوری و صنعت در قوانین و مقررات خود، ابزارهای قانونی حمایت از مالکیت فکری را پیش بینی کرده و سازوکارهای لازم حقوقی را فراهم آورده اند. جستار حاضر در صدد بررسی سابقه تقنینی و حقوقی نظام ایران در حوزه مالکیت صنعتی و شناسایی نوآوری ها و ابداعات قانون اخیرالتصویب مجلس شورای اسلامی با عنوان «قانون حمایت از مالکیت صنعتی» (1403) است.

سابقه تقنینی

بررسی سیر تطورات و تحولات نظام تقنینی و حقوقی مالکیت فکری در ایران حاکی از این است که سابقه اولین قانونگذاری در حوزه مالکیت صنعتی به سال 1304 و «قانون ثبت علائم تجاری و صنعتی» برمی گردد. این قانون مشتمل بر 18 ماده بود که نظر به عدم پیش بینی ضمانت اجرای مناسب و فقدان آیین نامه اجرایی، قدرت و کارایی اجرایی لازم را نداشته است. چند سال بعد قانون «علائم تجاری و اختراعات» و آیین نامه اجرایی آن در سال 1310 به تصویب رسید که نسبت به قانون قبلی (1304) مترقی و در جریان اجرا هم کارایی مطلوبی داشت که آخرین آیین نامه اجرایی این قانون نیز پس از انجام اصلاحات در سال 1386 توسط مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید.

هم چنین در سال 1383 «قانون حمایت از نشانه های جغرافیایی» و به دنبال آن به منظور به روزرسانی مقررات موجود مطابق تحولات حوزه علم و فناوری، «قانون ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری» در سال 1386 به صورت آزمایشی و برای مدت پنج سال به تصویب رسید تا در دوره اجرای آزمایشی و قبل از تصمیم گیری در مورد دائمی شدن آن، ایرادات و خلاهای موجود شناسایی و رفع گردد. لیکن با وجود اتمام مهلت آزمایشی در تاریخ 1391/11/28 برای چند دوره تمدید و به عنوان مهمترین قانون حاکم بر مالکیت صنعتی کماکان به قوت و اعتبار خود باقی مانده بود. این قانون به رغم برخورداری از مقرراتی که نسبت به زمان وضع خود نسبتا به روز محسوب می شد خلاها و نواقصی داشت که در عمل حضور و نقش آفرینی بازیگران اکوسیستم مالکیت فکری را با چالش مواجه کرده بود که از

جمله آن می توان به عدم همسویی قانون با سیاست ها و اسناد کلان کشور، استقرار مرجع مالکیت صنعتی در نهاد غیر تخصصی، ضعف در ممیزی و اعتبارسنجی تقاضانامه های اختراع، ضعف در افشای مؤثر اطلاعات، ابهام در موارد خاص مستثنا شده از ثبت به ویژه اختراعات زیست فناوریانه و داروها، متناسب نبودن جبران خسارت و سایر موارد اشاره کرد¹.

---

¹. مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، «با نمایندگان مردم در مجلس دهم؛ حمایت از مالکیت صنعتی (قانون ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری)»، شماره مسلسل 14848، معاونت پژوهش های زیربنایی و امور تولیدی، 1395، ص 1.

تغییرات و تحولات قانون حمایت از مالکیت صنعتی

نظر به فلسفه آزمایشی بودن قانون ثبت اختراعات 1386 طرح حمایت از مالکیت صنعتی (ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری) در تاریخ 1392/9/6 به شماره ثبت 402 در مجلس شورای اسلامی اعلام وصول و پس از اعمال برخی از تغییرات در تاریخ 1394/4/15 تقدیم هیات ریسه مجلس شد تا در نوبت صحن علنی مجلس قرار بگیرد. در نهایت پس از سالها رفت و برگشت طرح مذکور در صحن مجلس دهم و یازدهم و کش و قوسهای فراوان و رفع ایرادات مطرح شده از سوی شورای نگهبان در تاریخ 26 خرداد ماه 1403 توسط شورای نگهبان تایید و جهت اجرا توسط مجلس به ریاست جمهوری (سرپرست ریاست جمهوری) ابلاغ شد.

ابداعات و نوآوری های قانون مصوب 1403 به شرح ذیل است:

- 1- افزایش تعداد مواد از 66 ماده قانون مصوب 1386 به 150 ماده و به موازات آن تدوین مقررات مبسوط و جامع تر در حوزه مالکیت فکری؛
- 2- حمایت از مدل های مصرفی یا مدل های کاربردی (اختراعات کوچک) برای اولین بار با اعتبار سه سال پس از اظهارنامه، قابل تمدید برای یک دوره ۳ ساله دیگر؛
- 3- طرح اسرار تجاری و نظام حمایت از آن؛
- 4- ضوابط رقابت غیرمنصفانه در حوزه دارایی های فکری و پیش بینی ضمانت اجرا،

- 5- پیش بینی و تقویت منظومه ضمانت اجراها به صورت ترکیبی از ضمانت
اجراهای کیفی، مدنی و سازوکارهای جبران خسارت؛
- 6- حمایت از اختراعات ژنتیکی و زیست فناوری با ملاحظه حفظ ذخایر ملی
در زمینه منابع ژنتیک؛
- 7- تخصیص شعب خاصی از مراجع قضایی تهران به منظور رسیدگی به
اختلافات و شکایات حوزه مالکیت فکری؛
- 8- تخصص گرایی در جذب قضات شعب رسیدگی کننده به دعاوی و شکایات
مالکیت فکری؛
- 9- قابلیت ارجاع اختلافات راجع به مالکیت فکری به داوری؛
- 10- ایجاد کمیسیون رسیدگی به اختلافات ثبت مالکیت صنعتی جهت
رسیدگی به اعتراض ذینفعان در بخش های مختلف ثبت هر یک از مصادیق
مالکیت صنعتی؛
- 11- تشریح و تفکیک دقیق و مبسوط حقوق مادی و معنوی ناشی از
هر یک از مصادیق مالکیت صنعتی؛
- 12- توجه و اهتمام خاص به اختراعات حوزه دفاعی؛
- 13- تفصیل و جامع نگری در حوزه مجوز بهره برداری اجباری از اختراع
با رویکرد حفظ حقوق مخترع؛
- 14- طراحی و اجرای تمام فرآیندهای ثبت مصادیق مالکیت صنعتی
در قالب سامانه الکترونیکی؛
- 15- تخصیص بخشی از درآمدهای ناشی از اجرای قانون به امور اجرایی،
توسعه زیرساخت، منابع انسانی، ترویج و توسعه فرهنگ مالکیت فکری؛

16- پیش بینی امکان صدور پروانه فعالیت برای کارگزاران تخصصی
ثبت اختراع از طریق احراز صلاحیتهای لازم؛

17- تدارک منظومه جامع و مناسبی از مصادیق زوال و خاتمه حق
اختراع؛

18- مقررات نسبتا دقیق تر راجع به افشای اختراعات.

لازم به ذکر است که ابداعات و نوآوری های قانون مذکور محدود به موارد فوق نمی باشد و در عمل این قانون با رویکرد جامع تری نسبت به ساماندهی مسائل محوری مالکیت فکری تدوین شده است. ناگفته نماند که هرچند تصویب قانون مذکور بر کالبد اکوسیستم مالکیت فکری روح تازه ای بخشیده است اما با اجرایی سازی این قانون چالش ها و خلاهای آن بروز و نمود عینی پیدا می کنند. در عین حال اهتمام در تدوین آیین نامه های لازم برای اجرایی نمودن این قانون از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. امید آن می رود که تصویب این قانون زمینه ساز رشد اقتصادی، توسعه نظام نوآوری، اعتلای نظام تقنینی و قضایی و حمایت لازم و کافی از بازیگران و ذینفعان مالکیت فکری باشد.

ریاست جمهوری
معاونت علمی، فناوری و اقتصاد دانش بنیان
کانون مدیریت و ارالی فناوری

